

درس یکم (تاریخ و تاریخ نگاری)

- ۱- واژه تاریخ دارای معانی مختلفی است، آنها را نام ببرید؟ الف- مجموعه حوادث و رویدادها فرد و جامعه در گذشته- ب- علم و روشهای علمی که بوسیله ان رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند- ج- تعیین روز و ماه و سال یعنی تقویم سالانه
- ۲- تاریخ روابط ایران و عراق در دوره پهلوی در کدام تعریف از تاریخ قرار میگیرد؟ علم و روشهای علمی که بوسیله ان رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند
- ۳- زمانی که تاریخ در نوشته‌ها و زبان مردم بکار میرود، منظور از آن چیست؟ منظور از ان علم و روشهای علمی است که بوسیله ان رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می شوند.
- ۴- ویژگی های رویدادهای تاریخی را بنویسید؟ الف- دور از دسترسند و قابل مشاهده نیستند و نمی توان آنها را بطور مستقیم درک کرد. ب- تکرار ناپذیرند و قابل تجربه نیستند. ج- مجزا و مستقل نیستند و با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.
- ۵- چه عاملی در تاریخ نقش محوری دارد؟ انسان
- ۶- رویدادهای تاریخی در نتیجه کنش متقابل چه عواملی پدید آمده اند؟ در نتیجه کنش (عملکرد و اقدام) متقابل انسانها با یکدیگر و با طبیعت پدید آمده اند.
- ۷- چه چیزهایی پیامد کنش های فردی و جمعی انسانهاست؟ نهادها، جوامع، کشورها و در یک کلام تمدن پیامد کنش های فردی و جمعی انسانهاست.
- ۸- تاریخ را تعریف کنید؟ علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسانها و جامعه ها در گذشته می پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.
- ۹- هدف علم تاریخ چیست و شامل چه مواردی می شود؟ شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه های فکری مذهبی سیاسی نظامی اقتصادی علمی حقوقی و هنری می شود.
- ۱۰- توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خویش، از چه زمانی آغاز شد؟ پس از اختراع خط در حدود پنج هزار سال پیش
- ۱۱- قدیمیترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده چیست؟ تکه ای از سنگ نوشته ای به خط کهن مصری است که بیش از چهار هزار سال قدمت دارد.
- ۱۲- در سنگ نوشته کهن مصری (سنگ پالمو) چه مطالبی نوشته شده است؟ در این سنگ نوشته نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان ذکر شده است
- ۱۳- سنگ نوشته های بازمانده از دوران هخامنشیان و ساسانیان در ایران، نشانه چیست؟ نشانه توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی است.
- ۱۴- چه نوع نوشته هایی در ایران باستان، وجود داشته که اخبار و رویدادهای مهم را نشان میداده است؟ سالنامه های دولتی

- ۱۵- یک نمونه از دلبستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی را بنویسید؟ تدوین و نگارش خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانیان
- ۱۶- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از چه قرنی و در کجا آغاز شد؟ از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان
- ۱۷- تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن از زمان ظهور کدام مورخ بزرگ یونانی آغاز شد؟ از زمان ظهور هرودوت
- ۱۸- در زمان حاضر به هرودوت مورخ بزرگ یونانی چه لقبی می دهند؟ پدر تاریخ
- ۱۹- کتاب تاریخ هرودوت را توصیف کنید؟ این کتاب بیشتر به شرح جنگهای یونان و ایران اختصاص دارد و می توان گفت کهن ترین و کامل ترین اثر تاریخی به جا مانده از عصر باستان است.
- ۲۰- به نظر برخی پژوهشگران، در یونان باستان چه عاملی باعث گسترش و شکوفایی علم تاریخ شد؟ رواج و رونق ادبیات و فلسفه باعث این کار شد
- ۲۱- در دوران اسلامی، تاریخنگاری در میان مسلمانان چه وضعیتی پیدا کرد؟ تاریخنگاری رواج و گسترش چشمگیری یافت و کتابهای ارزشمندی توسط مورخان مسلمان نوشته شد.
- ۲۲- شکل تاریخنگاری تا قرن ۱۹ میلادی چگونه بود؟ تا آنزمان مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی دادند.
- ۲۳- به دنبال وقوع رنسانس در اروپا، چه تحولاتی در شیوه تاریخنگاری رخ داد؟ شیوه نوینی در تاریخنگاری پدید آمد که اساس آن بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی بود.
- ۲۴- ویژگی های تاریخنگاری نوین را بنویسید؟ الف) علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی شود، بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و.. جوامع گذشته را در بر می گیرد. ب) علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی کند، بلکه زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می نماید. پ) در پژوهش های علمی تاریخ، از یافته های علوم و فنون مختلف مانند باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و گاه شماری استفاده می شود.
- ۲۵- مراحل پژوهش در تاریخ را نام ببرید؟ الف) انتخاب موضوع ب) تدوین پرسش های تحقیق پ) شناسایی منابع ت) گردآوری و تنظیم اطلاعات ث) تحلیل و تفسیر اطلاعات ج) گزارش یافته های پژوهش
- ۲۶- در انتخاب موضوع پژوهش چه مواردی باید در نظر گرفته شود؟ موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد - مسئله تازه ای را مورد بررسی قرار دهد و حرف جدیدی را ارائه دهد - دارای اثر و فایده ای باشد (کاربردی باشد) - دارای منابع و اطلاعات کافی باشد
- ۲۷- چرا یک پژوهش علمی نیازمند طرح پرسش یا پرسش هایی است؟ پرسش ها در یک پژوهش علمی، علاوه بر مشخص کردن اهداف پژوهش، مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.
- ۲۸- پرسش های یک پژوهش علمی بیشتر در باره چه مباحثی است؟ اغلب در باره زمینه ها، علت ها، آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروههای درگیر در رویدادها می باشد.

- ۲۹- در مرحله شناسایی منابع، یک پژوهشگر باید چه چیزهایی را بررسی نماید؟ مثالهایی ذکر شود؟ باید میزان اعتبار، دقت و صحت منابع را ارزیابی نماید. مثلاً نویسندگان منابع چه کسانی بوده اند؟ چه گرایش دینی، اجتماعی یا سیاسی داشته اند؟ آیا خود شاهد وقایع بوده اند یا از زبان دیگران حوادث را نقل کرده اند؟ تا چه اندازه در نقل رویدادها دقت و صداقت داشته اند؟ همچنین اگر محقق از اسناد استفاده کند، باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.
- ۳۰- در پژوهش علمی، گردآوری و تنظیم اطلاعات به چه معنی است؟ در این مرحله، پژوهشگر اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق را از منابع و اسناد تاریخی استخراج و سپس تنظیم و دسته بندی می نماید.
- ۳۱- چرا در پژوهش علمی، مرحله تحلیل و تفسیر اطلاعات کار ساده ای نیست؟ زیرا محقق برای انجام این کار نیازمند روش ها و مهارت های خاصی است.
- ۳۲- چه شباهت هایی میان یک مورخ و کارآگاه پلیس وجود دارد؟ هر دو به دنبال شواهد و مدارکی هستند که به گونه ای گذشته را بازسازی و تفسیر کنند.
- ۳۳- چه تفاوت هایی میان روش کار مورخان و کارآگاهان پلیس در تحلیل و تفسیر رویدادها می باشد؟ کارآگاه به دنبال بازسازی صحنه جرم و لی مورخ به دنبال بازسازی وقایع گذشته است. شواهدی که کارآگاه به دنبال آن است، می تواند اثر انگشت و یا هر شیئی به جا مانده در صحنه وقوع جرم باشد. اما شواهدی که مورخ به دنبال آنهاست، تمامی منابع، اسناد و مدارکی هستند که در باره زندگی مردم در روزگاران گذشته، اطلاعاتی در اختیار قرار می دهند.
- ۳۴- پژوهشگر در مرحله گزارش یافته های پژوهش چه کاری انجام می دهد؟ نتایج و یافته های تحقیق را استخراج و در قالب گزارش علمی ارائه می کند.
- ۳۵- منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به چند دسته تقسیم می شود؟ آنها را نام ببرید؟ دو دسته - منابع دست اول یا اصلی - منابع دست دوم یا فرعی
- ۳۶- در پژوهش تاریخی، منابع دست اول به چه آثاری گفته می شود؟ به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند.
- ۳۷- منابع دست اول شامل چه مواردی میشود؟ علاوه بر منابع مکتوب، تمامی آثار باستانی و تاریخی شامل بناها، ابزارها، اشیاء، سنگ نگاره ها و سنگ نوشته ها، سکه ها و هر وسیله ای که از گذشته به جای مانده است.
- ۳۸- در پژوهش های تاریخی، منابع دست دوم به چه آثاری گفته می شود؟ به همه منابع، تحقیقات و آثاری گفته می شود که مدت ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول پدید آمده اند.
- ۳۹- فایده ها و کارکردهای علم تاریخ را بیان نمایید؟ منبع شناخت و تفکر - بهره گیری از گذشته برای حال و آینده - تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی
- ۴۰- چرا مطالعه سرگذشت انسانها و جوامع گذشته، منبع شناخت و تفکر است؟ زیرا با کاوش در گذشته می توان از تجربیات و اندیشه های مردمان گذشته برای تقویت قدرت شناخت و تفکر بهره گرفت. علاوه بر این، جستجوی شواهد و مدارک، قوه درک و مهارت اندیشه ورزی را افزایش می دهد.
- ۴۱- استاد شهید مطهری در مورد فواید مطالعه تاریخ از نظر قرآن چه می گوید؟ وی می گوید که از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می گیرد و عزت ها، ذلت ها، موفقیت ها و شکست ها،

خوشبختی ها و بدبختی های تاریخی حسابهایی دقیق و منظم دارد و با شناختن آن حساب ها و قانون ها می توان تاریخ حاضر را تحت فرمان درآورد و به سود سعادت خود و مردم از آن بهره گیری کرد.

۴۲- **شناخت گذشته چگونه به درک زمان حال و آینده کمک می کند؟** مثال بزنید؟ رویدادهای تاریخی اگر چه در زمان

معینی در گذشته به وقوع پیوسته است ، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می دهد. مثال: نتایج و تأثیرات تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلابهای بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت های مهم علمی مانند افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، مصدق و امام خمینی و... از این دست رویدادها هستند.

۴۳- **برای شناخت سیر تحولات یک جامعه یا فرهنگ و علم ، چگونه از تاریخ بهره گرفته می شود؟** مطالعه تاریخ به

مت کمک می کند تا بفهمیم که فرهنگ ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عواملی و شرایطی بوجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده اند. بدین گونه علم تاریخ می تواند ما را در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خویش و سایر جوامع و نیز ترسیم افق آینده کمک کند.

۴۴- **تاریخ چه نقشی در تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی دارد؟** مردمانی که برای نسل های متوالی سرگذشت

مشترکی داشته اند و سالیان طولانی در شادی ها و تلخ کامی ها، موفقیت ها و شکستهای هم شریک بوده اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می کنند.

۴۵- **شناخت گذشته و مطالعه و بررسی زندگی مردمان در زمانها و مکانهای دیگر چه کمکی به ما می کند؟** کمک

می کند که درک درستی از هویت و کیستی خود پیدا کنیم و بدانیم، که بوده ایم و چگونه به جایگاه کنونی رسیده ایم.

۴۶- **رابطه بررسی گذشته و میراث فرهنگی یک جامعه در چیست؟** مطالعه و بررسی گذشته، به ما کمک می کند که

میراث فرهنگی را به عنوان بخشی از هویت و شناسنامه ملی خویش بدانیم و در حفظ و نگهداری آن کوشا باشیم.

پرسش های نمونه درس یکم

۱- **علم تاریخ را تعریف کنید؟** علمی است که به مطالعه جنبه های مختلف زندگی انسانها و جامعه ها در گذشته می

پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می کند.

۲- **قلمرو و هدف علم تاریخ را بیان نمایید؟** شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل

تمامی جنبه های فکری مذهبی سیاسی نظامی اقتصادی علمی حقوقی و هنری می شود.

۳- **تفاوت های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید؟** در وقایع نگاری، مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و

نگارش وقایع می پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. علاوه بر آن عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوعات اجتماعی،

اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی دادند. در تاریخ نگاری نوین، اساس بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک

معتبر و دوری از داستان پردازی بقرار دارد. در تاریخ نگاری نوین : الف) علم تاریخ صرفا به توصیف و شرح زندگانی و

اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی شود، بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و..

جوامع گذشته را در بر می گیرد. ب) علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی کند، بلکه زمینه ها، علت ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می نماید. پ) در پژوهش های علمی تاریخ، از یافته های علوم و فنون مختلف مانند باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و گاه شماری استفاده می شود.

۴- منابع دست اول پژوهش در تاریخ، چه ویژگی هایی دارند؟ به همه آثاری گفته می شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده اند. این نوع منابع دارای ویژگی منحصر بفردی هستند زیرا در همان زمان وقوع رویداد نوشته یا گفته شده اند

۵- تاریخ چگونه به فهم زمان حال و درک مسائل پیش روی انسانها و جوامع کمک می کند؟ رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته است، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می دهد. مثال: نتایج و تأثیرات تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلابهای بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت های مهم علمی تاریخی مانند افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، مصدق و امام خمینی و... از این دست رویدادها هستند.

۶- تأثیر تاریخ را بر میهن دوستی و تقویت هویت ملی توضیح دهید؟ مردمانی که برای نسل های متوالی سرگذشت مشترکی داشته اند و سالیان طولانی در شادی ها و تلخ کامی ها، موفقیت ها و شکستهای هم شریک بوده اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می کنند.